

SVENSK DEMOKRATI

100 år

FUNKTIONSRÄTT

Arbetsblad och bakgrundsmaterial

OM PROGRAMSERIEN

Svensk demokrati 100 år är en poddserie i åtta delar som berättar om avgörande händelser och människors kamp och livsöden under demokratins utveckling i Sverige. Med hjälp av personliga brev från arkiv och forskare kan vi se hur samhället och demokrati ständigt är i förändring. Mer har hänt de senaste 100 åren än vad man kanske kan tro...

Avsnittsförteckning

1. Rösträtt
2. Barn
3. Jämställdhet
4. HBTQ
5. Funktionsrätt
6. Minoritet
7. Folkrörelser
8. Yttrandefrihet

Avsnitten är 28,30 minuter långa.

Målgrupp och pedagogiskt syfte

Målgrupp: *Folkbildning – till exempel folkhögskola och studieförbund*

Ämne: *Samhällskunskap, historia*

Demokrati är ingen självklarhet, människor har jobbat för den – och behöver fortsätta att arbeta för den. Demokrati kan vi inte ta för givet, utan vi måste ständigt värna om och kämpa för den. Idag menar många att demokratin är hotad på olika sätt. Målet med serien är att stärka demokratin och öka förståelsen för hur den svenska demokratin vuxit fram och hur den är uppbyggd. Genom att förstå historien kommer vi också förstå vikten att värna den. Den här serien vill levandegöra historien genom människoporträtt som kan koppla ihop vår kunskap om historien till vår förståelse för demokratin idag.

Serien kan användas på olika sätt, både som ingång till vidare kunskap, som förståelse till demokrati och som diskussionunderlag för att tydliggöra studenternas/deltagarnas egen roll i ett demokratiskt samhälle.

Bakgrund

2021 är det 100 år sedan både kvinnor och män för första gången fick rösta i val till riksdagen. Under 2020 och 2021 genomför regeringen därför en nationell kraftsamling "Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati" för att säkerställa en levande och uthållig demokrati för framtiden. Detta ska bidra till ökad delaktighet, förankring och motståndskraft i demokratin.

Inom den organiserade folkbildningen pågår många initiativ för att uppmärksamma demokratiåret, bland annat genom projektet #vimåsteprata.

Folkhögskolor och studieförbund har en lång tradition av att stärka och utveckla svensk demokrati genom bildning, utbildning och delaktighet i samhällsutvecklingen.

Den här serien vill bidra med underlag till det arbetet.

FUNKTIONSRÄTT – ARBETSBLAD

Ord och begrepp

Ordlistan nedan innehåller centrala begrepp och betydelsebärande ord från avsnittet. Här är några förslag på hur ni kan arbeta med ordlistan.

- Gå igenom orden. Vilka är nya? Vad betyder de? Vad skulle de kunna betyda? Hur är ordet sammansatt? Vad är ordets ursprung?
- Ge orden ett passende sammanhang i meningar eller texter där ordet förekommer.
- Efter att ni lyssnat – reflektera över hur och i vilket sammanhang som orden användes.
- Sammanfatta avsnittet muntligt eller skriftligt med hjälp av orden.

Allmän rösträtt
Demokrati
Diskriminering
Funktionsrätt
Medborgarskap

Minoritet
Jämställdhet
Mänskliga rättigheter
Omyndigförklarad

Frågor och uppgifter

1. Återberätta avsnittets handling kortfattat med egna ord. Lägg till egna reflektioner.
2. Välj ett citat ur avsnittet. Varför har du valt just det citatet?
3. Kristina Engwall, docent i historia och lektor i socialt arbete, menar i avsnittet att det krävs mer än de formella rättigheterna för att alla ska kunna känna sig som fullvärdiga medborgare. Vad menar hon med det?
4. Ordval är viktiga. Idag används orden funktionsnedsättning eller funktionsvariation. Orden handikappad eller funktionshindrad undviker vi. Varför då? Vad signalerar dom här olika begreppen?
5. Adolf Ratzka i avsnittet pratade om independent living. Vad innebär det begreppet?
6. Per Albin Hansson höll 1928 det berömda folkhemstalet, där han pratar om ett samhälle där alla ska få plats och må bra. Men det gällde trots allt inte alla. Vad får du veta om hur synen på personer med olika funktionshinder var på den här tiden. Vilka rättigheter kunde de förlora? På vilka sätt kunde de diskrimineras?
7. Mellan åren 1935 och 1975 steriliserades ungefär 60 000 svenskar. Vilka olika grupper av människor kunde bli steriliserade? Och varför? Hur motiverades detta?
8. Ordet ”sinnesslö” användes förr i tiden om vissa människor. Vad kunde det ordet omfatta och vilka olika orsaker kunde det finnas till att någon ansågs sinnesslö?
9. Asta Eriksson skrev 1944 ett brev till Östergötlands läns sinnesslöanstalt där hon bad dem låta bli att sterilisera hennes son Edvard. Vilka tankar väcker det? Vad säger det om hur samhället såg ut då? Diskutera.

10. Sedan 1989 kan inte längre människor i Sverige bli omyndighetsförklarade. Vad innebär det att bli omyndighetsförklarad? Vilka rättigheter saknade man då?
11. Borde Sverige istället fira ”demokratin 100 år” först år 2089? Diskutera.
12. I avsnittet möter vi elever på Riksgymnasiet för elever med rörelsenedsättning i Stockholm. Vad säger de och vad är dina reflektioner kring det?
13. På vilket sätt är mänskliga rättigheter, till exempel funktionsrätten, en avgörande del av den svenska demokratin? Diskutera.
14. Idag är diskriminering förbjudet enligt svensk lag. En viktig diskrimineringslag för funktionsrättsrörelsen kom 2015. Vad innebär den?
15. Demokratiskt utanförskap.
I riksdagsvalet 2018 var deltagandet lägre för vissa grupper, till exempel för människor med olika funktionshinder eller i områden med socioekonomiska utmaningar. Fundera på hur ett demokratiskt utanförskap skulle kunna motverkas och minskas.
16. I historieskrivningen har ofta olika gruppers historia glömts bort eller mörkats.
Emancipatorisk historiesyn innebär att man vill berätta historien ur de gruppers perspektiv som tidigare sällan blivit sedda eller hörda. Nu berättas allt fler gruppers historia – barn, minoriteter, funktionsnedsatta, rasifierade och HBTQ-personer, till exempel. Varför är det här viktigt ur ett demokratiskt perspektiv? Diskutera.

Det här avsnittet passar bra att lyssna på och arbeta med tillsammans med avsnittet *Barn, HBTQ och Minoriteter*.

BAKGRUNDSMATERIAL

1. Adolf Ratzkas text är hämtad från boken “Independent Living i Sverige - 25 år”, utgiven av organisationen STIL.
2. Brevet till anstalten för sinnesslöa är hämtat från Regionarkivet i Östergötland och avhandlingen “Det sinnesslöa skolbarnet” av Judith Lind.

Samtliga texter har bearbetats.

Medverkande:

Kristina Engwall, docent i historia och lektor i socialt arbete vid Uppsala universitet

Marie Sèpulchre, sociolog vid Lunds universitet

ANDRA PROGRAM OM DEMOKRATI FRÅN UR

UR har många program om demokrati. Här är ett urval som kan passa bra tillsammans med *Svensk demokrati 100 år*.

- Bildningsbyrån – Tänka mot strömmen
- Rösträtt för kvinnor 100 år
- Det goda landet
- Perspektiv på världen
- UR Samtiden – Demokrati och politiska val
- UR Samtiden – Politiskt deltagande
- UR Samtiden – Vi måste bry oss om demokrati
- UR Samtiden – Kvinnotrubbel – abort i Sverige förr och nu
- UR Samtiden – Läns museerna berättar: Gulli Petrini

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges.

Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas.

Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).